

Teresa Miś

Uniwersytet Rzeszowski

AKTYWNOŚĆ INNOWACYJNA PRZEDSIĘBIORSTW W WARUNKACH INTEGRACJI Z UNIĄ EUROPEJSKĄ

Streszczenie: W budowaniu przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw dużą rolę odgrywa ich aktywność w podejmowaniu i realizowaniu zmian innowacyjnych. W tym kontekście celem opracowania jest próba oceny aktywności przedsiębiorstw w zakresie wprowadzania innowacji po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Wyniki badań wskazują, że najwięcej firm innowacyjnych, a także najwyższe nakłady na działalność innowacyjną w skali kraju występowały na terenie Małopolski i Pogórza oraz na Mazowszu i Podlasiu. Przedsiębiorstwa tam funkcjonujące realizowały głównie innowacje produktowe i procesowe.

Słowa kluczowe: innowacje, przedsiębiorstwa, integracja z Unią Europejską.

1. Wstęp

Aktywność innowacyjna przedsiębiorstw zapewnia rozwój przedsiębiorstw i wpływa na poprawę pozycji konkurencyjnej firm na wspólnym, europejskim rynku. Wynika ona z faktu dostępności środków finansowych oraz umiejętności realizowania projektów. Przedsiębiorstwo powinno być inicjatorem ciągłych zmian innowacyjnych, których powodzenie zależy głównie od działania i umiejętności uczenia się pracowników. Uczenie się, zdaniem A. Skuzy¹, pociąga za sobą otwartość na kreatywność, innowacyjność i dbałość o rozwój, a także dostarczanie instrumentów dzielenia się wiedzą oraz przywiązanie wagi do nagradzania innowacyjności. Najważniejszymi obszarami aktywności innowacyjnej firm są, zdaniem B.A. Lundvala², nowe produkty, nowe technologie, nowe formy organizacyjne oraz identyfikowanie lub kształtowanie nowych rynków zbytu. Według P.F. Druckera³, innowacje stanowią integralne ogniwo wszelkiej przedsiębiorczości. Są to konkretne narzędzia

---

¹ A. Skuza, *Budowanie przewagi konkurencyjnej małych i średnich przedsiębiorstw poprzez rozwijanie orientacji na uczenie się*, [w:] *Zarządzanie małymi i średnimi przedsiębiorstwami*, red. T. Listwan, H. Mruk, Wydawnictwo Forum Naukowe, Poznań 2009, s. 245-261.

² B.A. Lundvall, *National system of innovation: Towards the theory of innovation and interactive learning*, Frances Pinter, London 1992, s. 14.

³ P.F. Drucker, *Natchnienie i fart, czyli innowacja i przedsiębiorczość*, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2004, s. 21.

przedsiębiorców, środki, za pomocą których wykorzystują oni zmiany jako możliwość wdrożenia innego rozwiązania, innej produkcji lub usługi, podjęcie nowej działalności gospodarczej. J.D. Johnson⁴ uważa, że tworzenie innowacji jest możliwe w firmach, w których pracownicy mają łatwy dostęp do informacji i wiedzy oraz istnieją nagrody za pozyskiwanie, dzielenie się wiedzą oraz wykorzystywanie nowej wiedzy, a także za podejmowanie ryzyka, akceptację i wprowadzanie zmian.

Rozwój przedsiębiorczości pozarolniczej oraz innowacyjności jest szczególnie pożądanym w regionach rozdrobnionych agrarnie, o przeludnionych wsiach; należą do nich województwa małopolskie, podkarpackie i świętokrzyskie. W tym kontekście celem opracowania jest próba oceny aktywności przedsiębiorstw w zakresie wprowadzania innowacji po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Materiały źródłowe do badań stanowiły dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz badania ankietowe przeprowadzone w 2009 r. wśród 210 przedsiębiorców wiejskich z terenu województw małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego, czyli regionu rozdrobnionego rolnictwa (obszar makroregionu Małopolska i Pogórze)⁵.

2. Innowacyjność firm w ujęciu regionalnym

Innowacje są pojęciem o szerokim znaczeniu; można do nich zaliczyć: nowe produkty, nowe technologie, nowe systemy organizacji i zarządzania, proces wprowadzania nowych pomysłów i rozwiązań dotyczących produktów, zmiany w procesie produkcji związane z inną jakością nakładów i wyników produkcji, nowy sposób zaspokajania potrzeb⁶. Innowacja to zmiana polegająca na tworzeniu nowych produktów i technologii oraz wprowadzaniu ich na rynek, czemu towarzyszy restrukturyzacja systemów zarządzania. Innowacje są produktami ludzkiej wynalazczości, czyli funkcją posiadanej przez ludzi wiedzy. Ich zakres i skala ilustruje zmiany dokonujące się w ludzkiej wiedzy. Jednocześnie tempo zmian innowacyjnych oraz szybkość ich dyfuzji prowadzi do przyspieszenia tempa rozwoju wiedzy i potwierdza jej wagę i nieodzowność⁷. Według A. Pomykalskiego⁸, innowacja to proces obejmujący całość działań związanych z kreowaniem pomysłu, powstawaniem wynalazku, a następnie wdrażaniem nowego lub ulepszanego produktu czy usługi. Zdolność do projektowania, tworzenia i absorbowania innowacji jest dziś największym wyzwaniem i warunkiem powodzenia przedsiębiorstwa w przyszłości.

⁴ J.D. Johnson, *Innovation and knowledge management*, Edward Elgar Publishig, Cheltenham (UK), Northampton (MA, USA) 2005, s. 65.

⁵ Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2009-2011 jako projekt badawczy MNiSW w ramach grantu nr N N114 056036, kierownik grantu: dr inż. Teresa Miś.

⁶ J. Penc, *Innowacje i zmiany w firmie i transformacja i sterowanie rozwojem przedsiębiorstwa*, Placet, Warszawa 1999, s. 141.

⁷ W. Janasz (red.), *Innowacje w rozwoju przedsiębiorczości w procesie transformacji*, Difin, Warszawa 2004, s. 10, 52.

⁸ A. Pomykalski, *Zarządzanie innowacjami*, PWN, Warszawa – Łódź 2001, s. 17.

Najważniejsze rodzaje innowacji⁹:

- produktowe: wprowadzenie całkowicie nowego produktu lub jego nowych cech, wdrożenie nowych materiałów;
- technologiczne: wdrożenie nowych lub istotnie zmodyfikowanych technologii stosowanych przy wytwarzaniu określonych produktów lub usług;
- organizacyjne: wdrożenie nowych lub udoskonalonych sposobów organizowania oraz zarządzania przedsiębiorstwem;
- procesowe: wprowadzenie nowych procesów produkcji lub znaczących zmian w procesie produkcji, dostawy produktu czy usługi do klienta,
- ekologiczne, obejmujące wdrożenie nowych elementów powodujących eliminację lub zmniejszenie negatywnego oddziaływania przedsiębiorstwa na środowisko naturalne, np. poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery, gleb, wód.

Do podstawowych źródeł innowacji P.F. Drucker¹⁰ zalicza: potrzebę sukcesu, zmiany w strukturze branży lub rynku, demografię oraz nową wiedzę, zarówno naukową, jak i nienaukową.

Innowacyjność organizacji jest określana jako jej zdolność do stałego poszukiwania, wdrażania i upowszechniania innowacji¹¹. Innowacyjność firm jest wyznaczana przez ich gotowość do tworzenia nowych produktów i technologii, metod organizacji, a także przez absorpcję i umiejętność zastosowania wiedzy wytworzonej poza firmą¹². Z Raportu GUS¹³ wynika, że w latach 2004-2006 odsetek firm, które były aktywne innowacyjnie, czyli w badanym okresie wprowadziły co najmniej jedną innowację procesową czy produktową lub realizowały przynajmniej jeden projekt innowacyjny, wynosił 23,9% wśród przedsiębiorstw przemysłowych i 21,5% wśród przedsiębiorstw usługowych. W stosunku do średniej dla UE27, wynoszącej 39,5% w sektorze przemysłowym, jest to wynik bardzo niski. W porównaniu z najbardziej innowacyjnymi krajami sytuacja wygląda jeszcze gorzej – w Niemczech 72,8% przedsiębiorstw przemysłowych było aktywnych innowacyjnie, w Irlandii – 60,9%, w Belgii – 58,1%. W grupie przedsiębiorstw usługowych w Niemczech 57,5% to firmy aktywne innowacyjnie, a w Luksemburgu – 53,2%. Oczywiście, istnieją kraje o niższym poziomie aktywności innowacyjnej, m.in. Łotwa, Bułgaria, Rumunia (w przemyśle i usługach), jednak punktem odniesienia dla przedsiębiorstw działających w Polsce powinny być kraje o wyższym poziomie aktywności innowacyjnej.

Makroregion rolnictwa i obszarów wiejskich to zespół regionów odróżniających się charakterem struktury agrarnej oraz stanem zaludnienia wsi od pozostałych re-

⁹ J. Penc, wyd. cyt., s. 144.

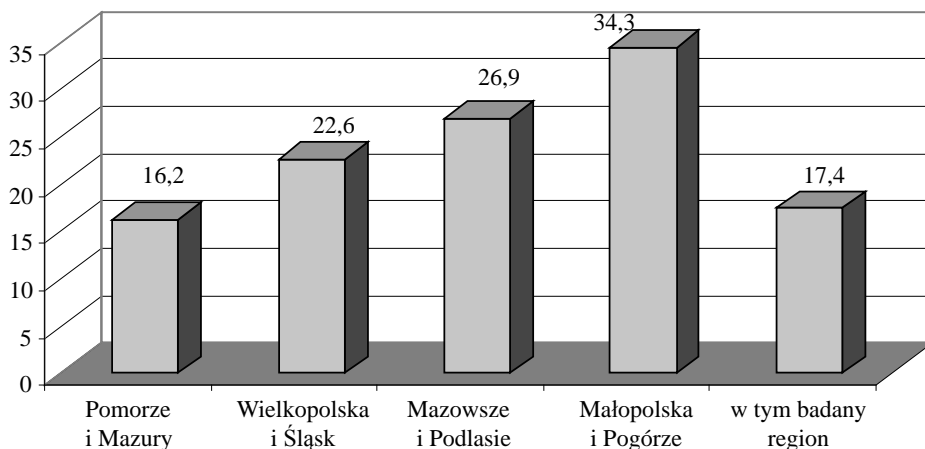
¹⁰ P.F. Drucker, wyd. cyt., s. 125.

¹¹ A. Pomykański, wyd. cyt., s. 18.

¹² A. Sosnowska, S. Łobejko, A. Kłopotek, *Zarządzanie firmą innowacyjną*, Difin, Warszawa 2001, s. 32.

¹³ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2008*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009.

gionów¹⁴. W związku z tym dokonano podziału Polski na 4 regiony FADN: Pomorze i Mazury (region obejmujący województwa: lubuskie, zachodniopomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie), Wielkopolska i Śląsk (opolskie, dolnośląskie, wielkopolskie i kujawsko-pomorskie), Mazowsze i Podlasie (łódzkie, mazowieckie, podlaskie i lubelskie), Małopolska i Pogórze (śląskie, świętokrzyskie, małopolskie i podkarpackie)¹⁵. Makroregion Małopolska i Pogórze obejmuje województwa Polski południowo-wschodniej i jest uznawany za makroregion przeludnionej wsi i rozdrobnionego rolnictwa: w 2008 r. na 1000 mieszkańców przypadało tutaj 86 MSP, w kraju – 99, a w regionie Pomorze i Mazury 106¹⁶. Poza województwem śląskim ponad połowa populacji makroregionu to ludność wiejska.

Rys. 1. Struktura firm innowacyjnych w 2008 r. w ujęciu regionalnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Starczewska-Krzysztozek, *Ranking najbardziej innowacyjnych firm w Polsce. Kamerton innowacyjności*, Warszawa 2008, s. 3.

W nawiązaniu do tego podziału przeprowadzono analizę dotyczącą występowania firm innowacyjnych oraz wysokości nakładów ponoszonych na innowacje w przedsiębiorstwach w latach 2006-2009 w regionie rozdrobnionego rolnictwa, do którego należą województwa podkarpackie, małopolskie i świętokrzyskie, na tle pozostałych makroregionów w Polsce. Stwierdzono, że w 2008 r. najwięcej firm

¹⁴ W. Michna, *Polityka rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz jej regionalizacja*, „Studia i Monografie” nr 104, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie, Warszawa 2001.

¹⁵ *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2008 roku*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie, Warszawa 2009.

¹⁶ B. Kasprzak-Lubińska, *Prezentacja raportu o stanie sektora MSP w Polsce*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2009.

innowacyjnych występowało w makroregionie Małopolska i Pogórze, głównie ze względu na wysoki udział takich firm w województwie śląskim, kształtujący się na poziomie blisko 17%. Należy tu zauważyć, że na terenie trzech analizowanych województw: małopolskiego, podkarpackiego świętokrzyskiego odsetek firm innowacyjnych jest zbliżony do tego, jaki występuje w województwie śląskim (rys. 1). Najmniej innowacyjnych przedsiębiorstw w 2008 r. znajdowało się na Pomorzu i Mazurach, w województwach zachodniopomorskim i warmińsko-mazurskim – tylko po 3,7% firm.

W 2009 r. odsetek przedsiębiorstw przemysłowych oraz firm sektora usług ponoszących nakłady na działalność innowacyjną był niższy niż w 2008 r. (tab. 1). Najkorzystniej pod tym względem wypadły makroregiony: Małopolska i Pogórze, w tym województwo śląskie (19,0 i 16,9% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 15,0 i 13,9% firm usługowych poniosło nakłady na wprowadzanie innowacji w 2008 i 2009 r.) oraz Wielkopolska i Śląsk, w tym głównie województwo dolnośląskie, gdzie przedsiębiorstwa przemysłowe ponoszące nakłady na działalność innowacyjną stanowiły w 2008 i 2009 r. odpowiednio: 19,5 i 17,5%, a usługowe – 13,2 i 8,7%.

Tabela 1. Odsetek przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną w ujęciu regionalnym

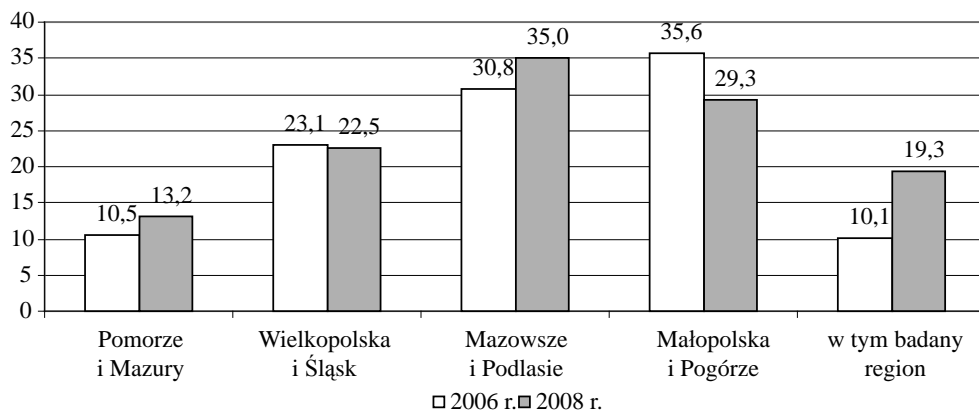
Regiony	Przedsiębiorstwa			
	przemysłowe		z sektora usług	
	2008	2009	2008	2009
Pomorze i Mazury	14,6	12,8	11,2	9,0
Wielkopolska i Śląsk	17,4	14,7	11,1	12,2
Mazowsze i Podlasie	17,1	13,4	11,2	9,9
Małopolska i Pogórze, w tym badany region*	17,8	16,1	12,3	10,0
Polska	17,1	14,4	13,1	11,6

* badany region: województwo małopolskie, podkarpackie i świętokrzyskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2009. Informacje i opracowania statystyczne*, GUS Warszawa, US w Szczecinie 2010, s. 19-24.

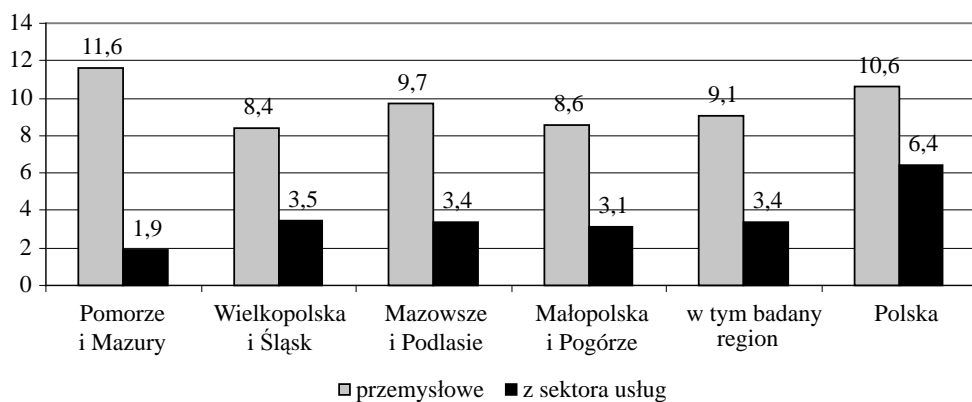
Biorąc pod uwagę wysokość nakładów na działalność innowacyjną w zakresie innowacji produktowych i procesowych w przedsiębiorstwach przemysłowych, stwierdzono, że w 2008 r. w stosunku do 2006 r. nakłady te zmniejszyły się (rys. 2). Wiodący udział w ponoszeniu nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle, zarówno w 2006, jak i w 2008 r., miały przedsiębiorstwa położone w dwóch makroregionach: Małopolsce i Pogórze, w tym głównie w województwie śląskim (21,0% w 2006 r. i 17,1% w 2008 r.), oraz na Mazowszu i Podlasiu, gdzie prym wiodło województwo mazowieckie (22,5% w 2006 r. i 20,7% w 2008 r.). Najniższe nakłady od-

notowano w województwach lubuskim i warmińsko-mazurskim (odpowiednio 1,3 i 1,8% w 2006 r. oraz 1,4 i 1,3% w 2008 r.), położonych w makroregionie Pomorze i Mazury.

Rys. 2. Nakłady na działalność innowacyjną w zakresie innowacji produktowych i procesowych w przedsiębiorstwach przemysłowych w ujęciu regionalnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2008*, wyd. cyt., s. 3.

Rys. 3. Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych i firmach w sektorze usług w 2008 r. w ujęciu regionalnym (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2009*, wyd. cyt., s. 24.

Miara efektywności prowadzonej działalności innowacyjnej jest udział przychodów ze sprzedaży nowych lub ulepszonych produktów w przychodach ogółem. Naj-

lepiej pod tym względem wypadł makroregion Pomorze i Mazury (rys. 3), zwłaszcza województwo pomorskie, w którym udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych i istotnie ulepszonych był najwyższy i w 2008 r. wynosił 23,4% w przychodach ogółem przedsiębiorstw przemysłowych oraz 3,4% w przychodach ogółem firm sektora usług. Równie korzystnie pod tym względem wypadł makroregion Mazowsze i Podlasie, w tym głównie województwo mazowieckie, gdzie przychody ze sprzedaży produktów innowacyjnych stanowiły 14,8% w przypadku przedsiębiorstw przemysłowych i 10,3% w firmach usługowych. W analizowanym regionie trzech województw sytuacja przedstawiała się korzystniej aniżeli w makroregionie Małopolska i Pogórze, co jest zasługą województwa podkarpackiego, w którym przychody w firmach przemysłowych wynosiły 11,0%, a w usługowych 5,3%.

Efekt innowacji odzwierciedlany w nowym, innym produkcie, jego nowych cechach i funkcjach, powoduje wyróżnianie tego produktu lub usługi na rynku, co zwraca uwagę podmiotów rynku. Gdy efekt ten wzbudzi dostateczne zainteresowanie klientów, staje się przedmiotem oceny, w wyniku której postrzegane zostają wartości produktu istotne z punktu widzenia klientów. Innowacje mogą dotyczyć nie tylko oferty, lecz także procesów projektowania, wytwarzania, logistyki, dystrybucji i obsługi, w każdym z nich wpływając na tak ważne ich wymiary, jak czas trwania i koszty realizacji. Jeżeli w efekcie innowacji wymiary te ulegną relatywnemu zmniejszeniu, to do atrakcyjności oferty zostanie dodana wyższa efektywność jej wytworzenia, a dzięki temu innowacje oddziałają na elementy przewagi konkurencyjnej¹⁷.

3. Aktywność innowacyjna przedsiębiorstw w świetle badań ankietowych

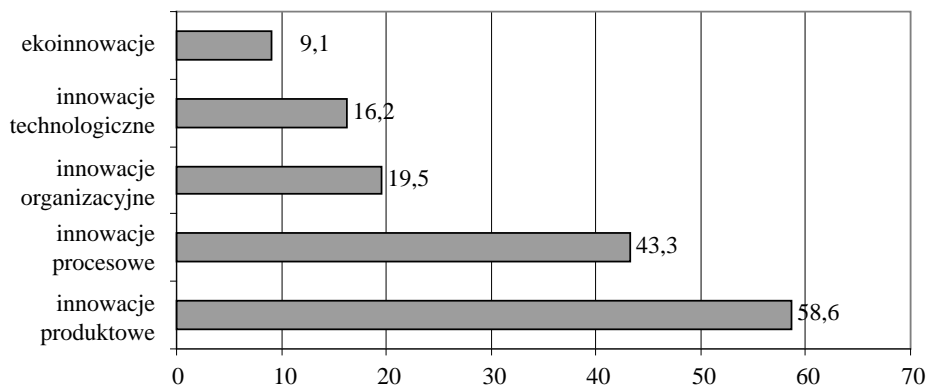
Według W. Janasza¹⁸, aktywność innowacyjną trzeba traktować jako element przedsiębiorczości zarówno indywidualnej, jak i zbiorowej podmiotu gospodarczego. Wymaga ona jednak sprzyjających warunków i przemyślanej stymulacji, postrzeganych jako pewna całość, a nie jako zbiór pojedynczych działań mających przyczynić się do podniesienia wartości podmiotu. Podniesienie aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw wymaga szeroko rozumianych zmian systemowych. Można do nich zaliczyć m.in. Można do nich zaliczyć m.in. reformę infrastruktury pośredniczącej w kontaktach między sferami nauki i biznesu dla ułatwienia transferu technologii do podmiotów gospodarczych, poprawę źródeł jej finansowania, zakładanie małych i średnich przedsiębiorstw wokół silnych ośrodków naukowych, tworzenie parków technologicznych. Ważne jest jak największe zaangażowanie kapitału prywatnego

¹⁷ M.J. Stankiewicz, *Konkurencyjność przedsiębiorstwa. Budowanie konkurencyjności przedsiębiorstwa w warunkach globalizacji*, TNOiK Toruń, 2005, s. 218, 219.

¹⁸ W. Janasz (red.), *Innowacje w działalności przedsiębiorstw w integracji z Unią Europejską*, Difin Warszawa 2005, s. 18, 55.

i jego form finansowania w działalność innowacyjną i rozwojową. Elastyczna, stymulująca polityka innowacyjna powinna skupić się na niwelowaniu barier dyfuzji i aplikacji. Aktywności innowacyjnej sprzyja kooperacja, ponieważ prowadzi do specjalizacji i może być kanałem transferu wiedzy.

Firmy innowacyjne to takie, które szybko reagują na zmiany i ciągle je wprowadzają. Z badań ankietowych wynika, że przedsiębiorcy z województw: małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego byli dość aktywni w podejmowaniu i realizowaniu zmian innowacyjnych w swoich jednostkach (rys. 4). Badane przedsiębiorstwa w latach 2004-2008 najczęściej realizowały innowacje produktowe, polegające na wprowadzaniu nowych produktów lub usług, oraz procesowe, związane z powiększaniem skali działalności w drodze inwestycji. Innowacje organizacyjne polegały głównie na poszukiwaniu nowych sposobów sprzedaży produktów (usług) oraz równoległym wprowadzaniu nowej działalności gospodarczej. Korzystnym zjawiskiem jest dostrzeganie przez badanych przedsiębiorców potrzeby ochrony środowiska oraz podejmowania i wdrażania innowacji ekologicznych, związanych ze zmniejszaniem emisji zanieczyszczeń i hałasu, a także potrzeby pozyskiwania wsparcia finansowego na inwestycje proekologiczne.

Rys. 4. Odsetek badanych przedsiębiorstw, które w latach 2004-2008 zrealizowały działania innowacyjne

Źródło: badania własne.

Jednak niewiele badanych przedsiębiorstw ubiegało się o dofinansowanie podejmowanych działań proekologicznych – tylko 1,4% firm przyznało, że korzystało z dofinansowania działalności innowacyjnej z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. W latach 2009-2013 ponad 76% badanych przedsiębiorców deklaruje wprowadzenie zmian innowacyjnych w swoich firmach i co trzeci respondent oczekuje pomocy w tym zakresie od otoczenia instytucjonalnego. Dlatego też ważne jest świadczenie pomocy przez instytucje potencjalnym beneficjentom występującym

o dofinansowanie swoich decyzji inwestycyjnych ze środków finansowych UE¹⁹, zwłaszcza w latach 2010-2011.

Według danych GUS²⁰, w latach 2006-2008 eko-innowacje wprowadziło ogółem 26,2% przedsiębiorstw przemysłowych i 15,5% przedsiębiorstw w sektorze usług – dotyczy to zarówno innowacji przynoszących korzyści środowisku w okresie wytwarzania produktu, jak i w okresie jego użytkowania/wykorzystywania. Innowacje przynoszące korzyści środowisku w okresie wytwarzania produktu wprowadziło 24,1% przedsiębiorstw przemysłowych, a w sektorze usług 12,7%, natomiast innowacje przynoszące korzyści środowisku w okresie użytkowania/wykorzystywania produktu odpowiednio 17,5 i 11,3%. Najczęściej jako powód wprowadzenia eko-innowacji wymieniano: obowiązujące już regulacje dotyczące środowiska (wskazało tak 11,2% badanych przedsiębiorstw w przemyśle i 6,2% w sektorze usług) oraz spodziewane w przyszłości regulacje dotyczące środowiska (7,2% w przemyśle i 3,4% w sektorze usług).

Z badań J. Baruka²¹ wynika, że najważniejszym i najczęściej wskazywanym przez kierowników czynnikiem wymagającym większych wysiłków, aby zwiększyć innowacyjność przedsiębiorstwa w krajach UE (UE-15), było motywowanie pracowników do zdobywania nowych kwalifikacji i kompetencji oraz do dostosowywania się do zachodzących zmian. Opinię taką wyraziło ponad 70% kierowników przedsiębiorstw sektora usług i 57% sektora przemysłowego. Niedostateczna motywacja pracowników oraz ich niska elastyczność stanowią słabą stronę przedsiębiorstw, ograniczającą wzrost innowacyjności, szczególnie odczuwaną w Finlandii (88% odpowiedzi), Niemczech (80%), Wielkiej Brytanii (77%) i Szwecji (73%).

Przedsiębiorstwa działające w Polsce częściej wprowadzały innowacje procesowe niż produktowe. Z badań GUS²² wynika, że przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie w latach 2004-2006 w większości przypadków wdrażały innowacje procesowe i produktowe oparte na własnych opracowaniach. Jeżeli współpracowały z podmiotami zewnętrznymi, to były to przede wszystkim inne przedsiębiorstwa, gdyż Polska Akademia Nauk, jednostki badawczo-rozwojowe oraz szkoły wyższe były partnerami w działaniach innowacyjnych tylko dla 1% przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie.

W badaniach własnych przy założonym poziomie istotności $p = 0,05$ stwierdzono występowanie istotnej zależności korelacyjnej pomiędzy wskaźnikiem intensywności relacji przedsiębiorcy z instytucjami a zmianami innowacyjnymi przewidy-

¹⁹ T. Miś, *Rola lokalnych instytucji w procesie absorpcji środków unijnych dla rolnictwa w opinii rolników południowo-wschodniej Polski*. Wieś i Rolnictwo, nr 3(140), Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa 2008, s. 131.

²⁰ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2008*, wyd. cyt., s. 10.

²¹ J. Baruk, *Zarządzanie wiedzą i innowacjami*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 374, 375.

²² *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2008*, wyd. cyt.

wanymi do wprowadzenia w latach 2009-2013 (tab. 2). Siłę tych zależności należy ocenić na poziomie dostatecznym.

Tabela 2. Wyliczenia korelacji dla zmiennych o charakterze jakościowym

Wskaźnik intensywności relacji przedsiębiorcy z instytucjami* x Przewidywane zmiany innowacyjne w latach 2009-2013			
Statystyki	Chi-kwadrat	df	P
Chi ² Pearsona	17,5895800	df = 4	p = 0,00149
Chi ² NW	20,8097900	df = 4	p = 0,00035
Fi	0,2894130		
Współczynnik kontyngencji	0,2780043		
V Craméra	0,2894130		

*Wskaźnik intensywności relacji przedsiębiorcy z instytucjami kształtuje się w przedziale od 0 do 1 i został obliczony z wzoru: suma częstotliwości współpracy z instytucjami dla pojedynczego kwestionariusza wywiadu / maksymalna wartość sumy częstotliwości relacji z instytucjami z wszystkich wywiadów.

Źródło: obliczenia własne.

Oczekiwania firm dotyczące wsparcia doradczego w celu kreowania innowacji są duże. Większość firm za podstawową barierę innowacyjności uznaje brak funduszy, ale także – mimo tak rozbudowanego systemu wsparcia instytucjonalnego – brak informacji i doradztwa. Wskazuje to na konieczność usprawnienia działania firm szkoleniowych i informacyjnych²³.

Po przystąpieniu Polski do UE coraz więcej firm ma świadomość, jak dużą rolę w budowaniu pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa odgrywa wdrażanie innowacyjnych rozwiązań. Należałoby w związku z tym przedsięwziąć jeszcze więcej działań na rzecz pobudzenia aktywności przedsiębiorców wiejskich regionu rozdrobnionego rolnictwa w zakresie podejmowania i realizowania inicjatyw innowacyjnych. I tutaj wiele do zrobienia mają różne instytucje szczebla lokalnego, znajdujące się w bezpośrednim otoczeniu firm.

4. Podsumowanie

Pozytywny wpływ na kreowanie i wprowadzanie innowacji powinno wywierać korzystanie z dofinansowania z funduszy UE, dostęp do informacji o nowych technologiach oraz możliwość bezpłatnego kształcenia pracowników. Uzyskane wyniki badań wykazały, że przedsiębiorcy z makroregionów Małopolska i Pogórze oraz Mazowsze i Podlasie są bardziej innowacyjni niż właściciele firm na Pomorzu i Ma-

²³ T. Miś, *Wsparcie instytucjonalne działalności innowacyjnej małych i średnich przedsiębiorstw (na przykładzie regionu podkarpackiego)*, [w:] *Innowacyjność przedsiębiorstw. Wybrane aspekty*, red. M. Cisek, B. Domańska-Szaruga, Monografie nr 81, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2007, s. 66.

zurach. Jednak przedsiębiorcy z Pomorza i Mazur uzyskiwali najwyższe w skali kraju przychody ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych. Niepokojącym zjawiskiem jest, że poziom nakładów ponoszonych przez przedsiębiorstwa na działalność innowacyjną we wszystkich makroregionach w 2009 r. był niższy aniżeli w 2008 r.

Badania ankietowe wskazują, że przedsiębiorcy w warunkach rozdrobnionego rolnictwa dość aktywnie wprowadzali zmiany innowacyjne w swoich firmach, realizując głównie innowacje produktowe i procesowe. Niewielu jednak badanych przedsiębiorców podejmowane działania innowacyjne finansowało z funduszy UE. Należy podkreślić, że ożywienie inicjowanych przez przedsiębiorstwa działań innowacyjnych wymaga większej aktywności instytucji w bliższym i dalszym otoczeniu przedsiębiorstw, a szczególnie świadczenia pomocy w maksymalnym pozyskiwaniu dofinansowania działalności innowacyjnej z funduszy UE.

Literatura

- Baruk J., *Zarządzanie wiedzą i innowacjami*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006.
- Drucker P.F., *Natchnienie i fart, czyli innowacja i przedsiębiorczość*, Wydawnictwo Studio Emka Warszawa 2004.
- Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2008*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2009.
- Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2006-2009. Informacje i opracowania statystyczne*, Główny Urząd Statystyczny Warszawa, Urząd Statystyczny w Szczecinie, 2010.
- Janasz W. (red.), *Innowacje w rozwoju przedsiębiorczości w procesie transformacji*, Difin Warszawa 2004.
- Janasz W. (red.), *Innowacje w działalności przedsiębiorstw w integracji z Unią Europejską*, Difin Warszawa 2005.
- Johnson J.D., *Innovation and knowledge management*, Edward Elgar Publishig, Cheltenham (UK), Northampton (MA, USA) 2005.
- Kasprzak-Lubińska B., *Prezentacja raportu o stanie sektora MSP w Polsce*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2009.
- Lundvall B.A., *National system of innovation: Towards the theory of innovation and interactive learning*, Frances Pinter, London 1992.
- Michna W., *Polityka rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz jej regionalizacja*, „Studia i Monografie” nr 104, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie, Warszawa 2001.
- Miś T., *Wsparcie instytucjonalne działalności innowacyjnej małych i średnich przedsiębiorstw (na przykładzie regionu podkarpackiego)*, [w:] *Innowacyjność przedsiębiorstw. Wybrane aspekty*, red. M. Cisek, B. Domańska-Szaruga, Monografie nr 81, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2007.
- Miś T., *Rola lokalnych instytucji w procesie absorpcji środków unijnych dla rolnictwa w opinii rolników południowo-wschodniej Polski*. *Wię i Rolnictwo*, nr 3(140), Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa 2008.

- Penc J., *Innowacje i zmiany w firmie i transformacja i sterowanie rozwojem przedsiębiorstwa*, Placet, Warszawa 1999.
- Pietrzyk J. *Polityka regionalna*, [w:] *Na ile wejście Polski do Unii Europejskiej ułatwia, a na ile komplikuje prowadzenie polityki gospodarczej?*, red. A. Sławiński, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.
- Pomykalski A., *Zarządzanie innowacjami*, PWN, Warszawa – Łódź 2001.
- Skuza A., *Budowanie przewagi konkurencyjnej małych i średnich przedsiębiorstw poprzez rozwijanie orientacji na uczenie się*, [w:] *Zarządzanie małymi i średnimi przedsiębiorstwami*, red. T. Listwan, H. Mruk, Wydawnictwo Forum Naukowe, Poznań 2009.
- Sosnowska A., Łobejko S., Kłopotek A., *Zarządzanie firmą innowacyjną*, Difin, Warszawa 2001.
- Stankiewicz M.J., *Konkurencyjność przedsiębiorstwa. Budowanie konkurencyjności przedsiębiorstwa w warunkach globalizacji*, TNOiK Dom Organizatora, Toruń 2005.
- Starczewska-Krzyszoszek M., *Ranking najbardziej innowacyjnych firm w Polsce. Kamerton innowacyjności*, Lewiatan, Warszawa 2008.
- Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2008 roku*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie, Warszawa 2009.

INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF EU INTEGRATION

Summary: Enterprises' activity in the range of taking and realizing innovative changes is of crucial importance in building competitive advantage. In this context the aim of this paper is to assess the activity of enterprises as far as the implementation of innovations after entering EU is concerned. The research findings prove that the highest number of innovative companies and expenditures on innovative actions in a scale of a country were in Małopolska and Pogórze as well as Mazowsze and Podlasie. Enterprises functioning there have accomplished mainly product and process innovations.